

**THỰC TIỄN ĐỔI MỚI CHƯƠNG TRÌNH VÀ ĐƯA MÔN HỌC
THƯ VIỆN SỐ VÀO GIẢNG DẠY TẠI KHOA THƯ VIỆN THÔNG TIN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI**

ThS. Nguyễn Văn Thiên - Phó trưởng Khoa Thư viện Thông tin

Trường Đại học Văn hoá Hà Nội

1. Đặt vấn đề

Có thể nhận thấy trong mấy thập niên gần đây khoa học và công nghệ trong đó chủ yếu là công nghệ thông tin đã có những bước phát triển rất nhanh chóng. Sự phát triển này đã tác động sâu sắc đến hoạt động thư viện. Từ những năm cuối của thế kỷ XX, nhìn tổng thể trên thế giới, ngành Thư viện – Thông tin là một trong những ngành được thừa hưởng nhiều những thành tựu phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin và viễn thông mang lại. Chính sự phát triển của khoa học công nghệ này đã làm thay đổi căn bản hoạt động của ngành thư viện. Công nghệ thông tin và truyền thông đã đưa môi trường điện tử và số vào hoạt động thư viện làm thay đổi cách thức thông tin được tạo ra, cách thức tổ chức và phân phối thông tin. Bên cạnh các vật mang tin truyền thống như tài liệu sách báo là sự xuất hiện của các loại hình tài liệu điện tử, tài liệu dạng số, tài liệu trực tuyến với rất nhiều tính năng ưu điểm vượt trội. Ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông công tác xử lý thông tin trong hoạt động thư viện cũng có những thay đổi rất lớn. Hoạt động này được thực hiện theo hướng tự động hóa, chuẩn hóa và liên kết chia sẻ. Phần lớn các khâu công việc liên quan đến xử lý thông tin trong thư viện được thực hiện bằng máy tính điện tử với phần mềm chuyên dụng cho hoạt động thư viện. Các sản phẩm và dịch vụ thông tin thư viện cũng có biến đổi rất lớn cả về số lượng và chất lượng. Các dịch vụ đều hướng tới người dùng tin theo hướng mở, tiện ích, thân thiện. Công nghệ thông tin đã làm thay đổi căn bản mọi hoạt động của ngành thư viện thông tin. Với sự ứng dụng của công nghệ thông tin nhiều loại hình thư viện mới đã xuất hiện: thư viện số, thư viện tự động hoá, thư viện ảo... Tất cả những thay đổi này đòi hỏi các cơ sở đào tạo về thư viện thông tin phải có sự thay đổi cơ bản trong nội dung chương trình đào tạo của mình nhằm nâng cao chất lượng đào tạo đáp ứng với điều kiện thực tế của ngành hiện nay và tương lai.

2. Khái quát về quá trình đổi mới nội dung chương trình đào tạo tại Khoa Thư viện thông tin Trường Đại học Văn Hoá Hà Nội

Khoa Thư viện - Thông tin, Trường Đại học Văn hoá Hà Nội là một khoa có bề dày 50 năm trong công tác đào tạo nguồn nhân lực thư viện thông tin và là cơ sở đào tạo lâu đời nhất, nơi đào tạo được nhiều cán bộ thư viện thông tin nhất trong cả nước. Nguồn nhân lực do khoa đào tạo đã được xã hội đón nhận, những sinh viên tốt nghiệp

đã trở thành cán bộ thư viện và đang công tác trong mọi loại hình thư viện, cơ quan thông tin trong cả nước. Đội ngũ này đã cống hiến công sức và trí tuệ góp phần vào mục tiêu nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài cho xã hội trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước và bảo tồn, phát triển chấn hưng nền văn hóa nước nhà. Tuy vậy, Để đáp ứng tốt hơn, nhanh hơn các yêu cầu của sự phát triển và những đòi hỏi của xã hội, trong nhiều năm qua Trường Đại học Văn hoá Hà Nội nói chung Khoa Thư viện thông tin nói riêng đã không ngừng đổi mới về nhiều mặt trong đó đặc biệt chú trọng đến việc đổi mới nội chương trình đào tạo nhằm nâng cao chất lượng đào tạo theo hướng tiên tiến, chuẩn hóa quốc tế. Tính từ năm 2002 đến nay Khoa đã tiến hành điều chỉnh chương trình đào tạo 03 lần theo hướng giảm tải thời lượng các môn học cũ không còn đáp ứng nhu cầu thực tế của điều kiện Việt Nam, tăng cường các môn học mới trong đặc biệt là các môn học có nội dung về ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động thư viện.

Năm 2010, Bộ Giáo dục và đào tạo ban hành thông tư số 14/2010.TT-BDDĐT về việc ban hành Danh mục giáo dục, đào tạo cấp IV trình độ cao đẳng, đại học. Theo thông tư này mã ngành thông tin thư viện trước đây được tách thành hai ngành là: Khoa học thư viện và Thông tin học. Đây cũng là giai đoạn lãnh đạo Trường Đại học Văn hoá Hà Nội chủ trương từng bước thực hiện việc chuyển đổi phương thức đào tạo từ đào tạo niên chế sang đào tạo tín chỉ. Được sự quan tâm chỉ đạo của Ban Giám hiệu Khoa Thư viện thông tin tiến hành đổi mới chương trình đào tạo theo phương thức đào tạo tín chỉ. Việc đổi mới và xây dựng chương trình lần này được tiến hành đồng bộ cho cả hai ngành: Khoa học thư viện và Thông tin học. Đồng thời đây cũng là giai đoạn Khoa tiến hành sửa đổi, xây dựng chương trình đào tạo cho cả 03 trình độ: Đại học, Cao đẳng, Liên thông cao đẳng - đại học. Đây là đợt đổi mới chương trình lớn nhất, căn bản nhất với mục tiêu: Xây dựng chương trình đào tạo ngành Khoa học thư viện và Thông tin học tin mang tính khoa học, hiện đại phù hợp với thực tiễn Việt Nam và tương thích với trình độ phát triển của khu vực. Để có thể xây dựng được các chương trình đào tạo trên với chất lượng tốt nhất, Hội đồng xây dựng chương trình của Khoa đã tổ chức nhiều cuộc hội thảo, toạ đàm khoa học với sự tham gia đóng góp ý kiến của nhiều nhà khoa học thuộc lĩnh vực thư viện thông tin trong nước và quốc tế, các giám đốc, cán bộ quản lý của những thư viện trung tâm thông tin lớn trong nước nơi đang sử dụng trực tiếp nguồn nhân lực do khoa đào tạo. Hội đồng xây dựng chương trình cũng tham khảo trực tiếp chương trình đào tạo thư viện thông tin của một số trường thuộc các quốc gia trên thế giới và trong khu vực như Anh, Mỹ, New Zealand, Thái lan, Singapore... Đến cuối năm 2010 các chương trình đã được phê duyệt và chính thức áp dụng.

So với các chương trình đã được ban hành trước đây, chương trình đào tạo 2010 có nhiều thay đổi. Trước hết việc tiến hành xây dựng 03 chương trình ở các trình độ khác nhau vào một thời điểm đã tạo nên một sự thống nhất xuyên suốt giữa các chương

trình đào tạo về thời lượng cũng như nội dung giảng dạy của từng môn học tránh được sự thiếu sót hay trùng lặp giữa các chương trình.

Chương trình đào tạo trình độ đại học được thiết kế gồm 132 tín chỉ tương đương với 198 đvht theo đúng qui định của Bộ Giáo dục Đào tạo trong đó:

- * Kiến thức giáo dục đại cương 48 tín chỉ.
- * Kiến thức giáo dục chuyên nghiệp 84 tín chỉ.

Chương trình mới đã đảm bảo tính cập nhật những kiến thức mới, cơ bản hiện đại; phù hợp với thực tế điều kiện Việt Nam. Bên cạnh các môn học căn bản về nghiệp vụ thư viện, thông tin, nhiều môn có nội dung ứng dụng công nghệ thông tin vào hoạt động thư viện đã được đưa vào giảng dạy như:

- * Đại cương về công nghệ thông tin và truyền thông.
- * Thiết kế và quản trị cơ sở dữ liệu.
- * Thiết kế và quản trị Website.
- * Tự động hoá thư viện.
- * Thư viện số.
- * Phân tích và thiết kế hệ thống thông tin.
- * Mạng máy tính và an toàn thông tin.
- * Các nguyên lý của hệ thống thông tin.
- * Phần mềm ứng dụng trong thư viện.

Trong những môn học được bổ sung lần này, một số môn được phát triển từ chương trình cũ có cập nhật các kiến thức mới cho phù hợp với bối cảnh hiện nay và tương lai. Một số môn được thiết kế mới, đối với những môn được thiết kế mới, Hội đồng khoa học đã mời các chuyên gia đầu ngành của từng lĩnh vực trong việc cộng tác xây dựng đề cương và bài giảng. Đặc biệt là trong 2 năm 2011, 2012 được sự phê duyệt của Bộ Văn hoá Thể Thao và Du lịch, Khoa Thư viện thông tin trường Đại học Văn hoá Hà Nội đang tích cực triển khai một dự án về đổi mới chương trình, nội dung và phương pháp giảng dạy ngành thư viện thông tin bậc đại học và cao đẳng. Với các nội dung được phê duyệt trong dự án này nhiều bài giảng sẽ được giảng viên của khoa xây dựng với sự hỗ trợ tư vấn của các chuyên gia đầu ngành về lĩnh vực thư viện thông tin đến từ các trường Simmons - Mỹ, Victoria - New Zealand.... Bên cạnh việc tư vấn xây dựng bài giảng các chuyên gia này sẽ tập huấn cho giảng viên của Khoa các phương pháp giảng dạy mới, tích cực nhằm phát triển tư duy sáng tạo cho người học, tăng cường trang bị cho người học kỹ năng mềm.

3. Thực tiễn giảng dạy môn Thư viện số tại Khoa thư viện thông tin trường Đại học Văn hóa Hà Nội

Như đã đề cập ở trên, lần đổi mới chương trình đào tạo năm 2010 của Khoa Thư viện thông tin trường Đại học Văn hóa Hà Nội là lần đổi mới mang tính căn bản nhất. Minh chứng thể hiện thông qua việc Khoa đã mạnh dạn giảm tải và cắt bỏ những môn học cũ không còn phù hợp, thay thế bằng nhiều môn mới. Môn học ***Thư viện số*** đã được đưa vào giảng dạy chính thức cho sinh viên hệ đại học và cao đẳng từ năm 2010.

+ *Thời lượng của môn học*

02 tín chỉ, tương ứng với 03 ĐVHT (45 tiết)

+ *Trình độ*

Dành cho sinh viên đại học năm thứ 4, sinh viên cao đẳng năm thứ 3.

+ *Mục tiêu của môn học*

Kết thúc môn học sinh viên có được:

- Về kiến thức: Những vấn đề cơ sở lý luận và thực tiễn về thư viện số, các yếu tố cấu thành thư viện số, cách thức xây dựng thư viện số.

- Về kỹ năng: Kết thúc môn học sinh viên có các kỹ năng Lập kế hoạch xây dựng thư viện số; Phân tích đánh giá một dự án thư viện số; Cài đặt thiết lập phần mềm thư viện số; Số hóa tài liệu; Biên mục tài liệu số; Xây dựng bộ sưu tập số.

+ *Nội dung của môn học*

- Về lý thuyết môn học trang bị cho sinh viên kiến thức cơ bản gồm:

- * Khái niệm, vai trò, đặc trưng của thư viện số.
- * Thực tiễn phát triển thư viện số trên thế giới và tại Việt Nam.
- * Các yếu tố cấu thành thư viện số.
- * Lập kế hoạch cho dự án thư viện số.
- * Bản quyền trong thư viện số.
- * Các yêu cầu kỹ thuật và qui trình số hóa tài liệu.
- * Siêu dữ liệu và biên mục tài liệu số.
- * Phần mềm mã nguồn mở: Dspace, Greenstone.

- Về thực hành: Sinh viên thực hành xây dựng thư viện số sử dụng 02 phần mềm mã nguồn mở Dspace và Greenstone, bao gồm các nội dung sau:

- * Cài đặt phần mềm.
- * Khởi động giao diện Librarian Interface.
- * Thao tác với Librarian Interface.

- * Thiết kế giao diện cho bộ sưu tập.
- * Số hóa, định dạng tài liệu số.
- * Biên mục, xuất bản bộ sưu tập.

4. Kết luận

Sự phát triển nhanh chóng của khoa học và công nghệ, đặc biệt là của công nghệ thông tin và truyền thông, đã có những tác động mạnh mẽ đến sự phát triển của kinh tế xã hội nói chung và hoạt động giáo dục và đào tạo nói riêng, trong đó có hoạt động đào tạo cán bộ ngành thư viện. Thực tế này đòi hỏi các cơ sở đào tạo cán bộ thư viện phải có sự đổi mới về chương trình đào tạo. Với những động thái tích cực trong việc đổi mới chương trình đào tạo, đội ngũ giảng viên, phương pháp giảng dạy của Khoa thư viện thông tin trường Đại học Văn hóa Hà Nội, chúng tôi tin tưởng rằng nguồn nhân lực cán bộ thư viện thông tin do khoa đào tạo ngày càng đáp ứng tốt hơn nhu cầu của xã hội hiện nay và tương lai.

Danh mục tài liệu tham khảo

1. Đặng Quốc Bảo. Một số vấn đề về quản lý giáo dục và lý luận dạy học đại học, Bộ Giáo dục và đào tạo, 2008.
2. Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XI. <http://baodientu.chinhphu.vn/Home/Toan-van-cac-van-kien-Dai-hoi-XI-cua-Dang/20113/70447.vgp>.
3. Chương trình đào tạo đại học ngành Thư viện - Thông tin. Trường đại học Văn hoá Hà Nội, 2007.
4. Chương trình đào tạo đại học ngành Khoa học Thư viện. Trường đại học Văn hoá Hà Nội, 2010.
5. Chương trình đào tạo đại học ngành Thông tin học. Trường đại học Văn hoá Hà Nội, 2010.